

TUPAKKALAIN 700/2006 VOIMAANTULOA KOSKEVA SIIRTYMÄAIKAOHJE (dnro 400/53/06)

kuntien tupakkalain valvonnasta vastaaville viranomaisille

Laatinut: Pirkko Ekholm

Lakimies, STTV

28.11.2006

Postiosoite:
PL 210
00531 Helsinki

Käyntiosoite:
Säästöpankinranta 2 A
00530 Helsinki

Puh. (09) 3967 270
Sähköposti: sttv@sttv.fi
www.sttv.fi

Faksi: Alkoholihallinto-osasto
Alkoholin tuotevalvontayksikkö
Kemikaaliosasto
Yleinen osasto
Ympäristöterveydenhuollon yksikkö
Tietohallintoyksikkö

(09) 3967 2799
(09) 3967 2798
(09) 3967 2797
(09) 3967 2797
(09) 3967 2798
(09) 3967 2799

Pankki:
Nordea Pankki Suomi
166030-110844
Y-tunnus 1567057-6

1. Johdanto	1
2. Tupakkalain säännökset	2
3. Siirtymäaika koskeva päätös tehdään aina elinkeinonharjoittajan aloitteesta..	3
4. Siirtymäajan myöntämisperusteet	4
4.1. Siirtymäaika ei koske ravintoloita, joiden tarjoilutila on alle 50 m ²	4
5. Asiantuntijalausunnon sisältö	4
5.1. Savuttomuustutkimus ja ohjearvo	6
6. Kunnan valvontaviranomaisen suorittama tarkastuskäynti	7
6.1. Tarkastuskäynnin sisältö.....	7
6.2. Aistinvarainen havainnointi	8
6.3. Merkkisavututkimus	8
6.4. Savuttomuustutkimus aktiivikeräyksenä	9
6.5. Menettelytapa tarkastuskäynnillä	9
7. Maksullisuus	9
8. Päätöksenteko ja muutoksenhaku	10
9. Seuraamukset	11
Liitteet	12
1. Siirtymäaika koskeva hakemuslomakemalli.....	12
2. Savuttomuustutkimusta koskeva ohje elinkeinonharjoittajalle.....	12

1. Johdanto

Tämä ohje on tarkoitettu kuntien tupakkalain valvonnasta vastaaville viranomaisille oppaaksi ja apuvälineeksi 1.6.2007 voimaan tulevan tupakkalain (Laki toimenpiteistä tupakoinnin vähentämiseksi 693/1976; muutos 700/2006) mukaisen ravintolatupakointia koskevan siirtymäajan myöntämisessä. Ohje ei ole luonteeltaan velvoittava.

Ohje on laadittu ainoastaan siirtymäajan myöntämistä silmälläpitäen. Sen vuoksi siihen sisältyvät suositukset, esimerkiksi savuttomuustutkimusta ja ohjearvoa koskien, eivät sovellu noudatettavaksi uuden lain (700/2006) mukaisen erillisten tupakointitilojen tai täyden savuttomuuden valvonnassa.

Ohjeen antaminen perustuu tupakkalain 14 §:n 2 momentissa säädettyyn Sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskuksen ohjaustehtävään (tupakkalain muutos 286/2006). Sen mukaan tuotevalvontakeskus ohjaa lääninhallituksen lisäksi myös kuntia niille tupakkalain nojalla kuuluvien valvontatehtävien hoitamisessa.

Ohjetta valmisteltaessa on kuultu valvontaviranomaisten ja alan järjestöjen sekä ravintolaelinkeinon edustajia.

Ravintolatupakointia koskevan lakimuutoksen mukaan, joka tulee voimaan 1.6.2007, tupakointi on kiellettyä kaikissa ravitsemisliikkeiden sisätiloissa 1.6.2007 alkaen. Laki koskee kaikkia ravitsemisliikkeitä riippumatta esimerkiksi tarjoilutilan koosta tai anniskeluoikeudesta.

Tupakkalain muutoksen tarkoituksena on suojata ravintolatyöntekijöitä tahattomalta tupakansavulle altistumiselta työssään. Muutoksen seurauksena myös ravintola-asiakkaiden tahaton altistuminen tupakansavulle vähenee. Sääntely on työsuojelua ja toteuttaa julkiselle vallalle perustuslain 19 §:n 3 momentissa säädettyä tehtävää edistää väestön terveyttä.

Lakimuutokseen on sisällytetty kahden vuoden siirtymäaika sellaisille elinkeinonharjoittajille, jotka ovat toteuttaneet käytössä olevassa ravintolassaan voimassaolevassa laissa (487/1999) edellytetyt tupakansavun kulkeutumisen estämiseksi savuttomille alueille tarpeelliset rakenteelliset ja ilmanvaihtoon liittyvät toimenpiteet siten, että tupakansavu ei kulkeudu tupakoitsijoille varatulta alueelta muualle savuttomaan ravintolaan. Lisäedellytyksenä siirtymäajan saamiselle on, ettei valvontaviranomaisella ole toimenpiteisiin huomauttamista. Siirtymäaika tarkoittaa, että uuden lain edellyttämä täydellinen tupakointikielto ravintolassa voidaan poikkeuksellisesti toteuttaa kahden vuoden kuluessa lain voimaan tulosta eli 1.6.2009 mennessä. Siirtymäajan tarkoituksena on ottaa huomioon voimassaolevan tupakkalain vuoksi tehtyjen investointien kohutuullinen kuoletusaika ja siten pehmentää muutoksen kustannusrasituksia.

Tämän ohjeen tarkoituksena on luoda perusteet sille, miten siirtymäaikaan hakemusten hakemuksia arvioidaan ja siten varmistaa kuntien yhdenmukainen menettely siirtymäajan myöntämisestä harkittaessa. Varsinainen uuden tupakkalain mukaisen tupakointitilan valvontaa koskeva ohjeistus annetaan myöhemmin erikseen.

2. Tupakkalain säännökset

Ravintolatupakointia koskevan voimassaolevan lain (487/1999) 13 §:n 2 momentin mukaan yli 50 m² suuremmasta tarjoilutilasta voidaan varata tupakoiville enintään 50 prosenttia. Tällöin on kuitenkin huolehdittava, ettei tupakansavu pääse kulkeutumaan sille alueelle, jolla tupakointi on kielletty.

Edellä mainitun lain (487/1999) voimaantulosäännöksen 3 momentin mukaan, jos tämän lain voimaantullessa käytössä olevassa ravintolassa ja muussa ravitsemisliikkeessä toteutetut yksinkertaiset rakenteelliset ja ilmanvaihtoon liittyvät toimet eivät riittävästi estä tupakansavun kulkeutumista alueelle, jolla tupakointi on kielletty, voidaan tarpeellisia, merkittäviä kustannuksia aiheuttavia rakenteellisia ja ilmanvaihtoa parantavia muutoksia toteuttaa 13 §:n 2 momentin estämättä 1 päivään heinäkuuta 2003 mennessä.

Uuden tupakkalain (700/2006) voimaantulosäännöksen 3 momentin mukaan, jos elinkeinonharjoittaja on ennen tämän lain voimaantuloa toteuttanut ravintolassa tai muussa ravitsemisliikkeessä tämän lain voimaan tullessa voimassa olleessa laissa edellytetyt tupakansavun kulkeutumisen estämiseksi savuttomille alueille tarpeelliset rakenteelliset ja ilmanvaihtoon liittyvät toimenpiteet, ja 14 a §:ssä tarkoitettu kunnan viranomaisen suorittamansa tarkastuksen tai elinkeinonharjoittajan hankkiman asiantuntijalausannon perusteella voi todeta, ettei niihin ole huomauttamista, riittää, että tämän lain mukaan tarpeelliset rakenteelliset ja ilmanvaihtoon liittyvät muutokset (tupakointiin hyväksytyt erillinen tupakointitila) toteutetaan kahden vuoden kuluessa tämän lain voimaantulosta.

Tupakkalain (286/2006) 14 a §:n 1 momentin mukaan kunta valvoo alueellaan tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten noudattamista. Kunnan alueella tämän lain mukaisista tehtävistä huolehtii kunnan määräämä toimielin. Kunnanvaltuusto voi päättää, että toimielin voi siirtää toimivaltaansa alaiselleen viranhaltijalle. Toimielimellä ei kuitenkaan ole oikeutta siirtää jäljempänä 3 momentissa tarkoitettua valvontasuunnitelman hyväksymistä koskevaa toimivaltaansa alaiselleen viranhaltijalle.

Tupakkalain 14 a §:n 2 momentin mukaan kunta voi sopia toisen kunnan tai kuntayhtymän kanssa, että kunnalle tai sen viranomaiselle tässä laissa säädetty tehtävä annetaan virkavastuulla toisen kunnan tai kuntayhtymän viranhaltijan hoidettavaksi. Kuntayhtymä voi tehdä toisen kuntayhtymän kanssa edellä tarkoitetun sopimuksen, jos siihen on kuntayhtymän jäsenkuntien suostumus. Kunnan tämän lain nojalla järjestämään toimintaan sovelletaan sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtiosuudesta annettua lakia (733/1992), jollei lailla toisin säädetä.

Tupakkalain 14 a §:n 3 momentin mukaan kunnan tulee laatia ja hyväksyä säännöllistä valvontaa koskeva tupakkalain valvontasuunnitelma (*kunnan valvontasuunnitelma*) siten, että valvonta on laadukasta, säännöllistä ja terveyshaittoja ehkäisevää. Valvontasuunnitelman tulee sisältää vähintään seuraavat tiedot:

- 1) tarkastusten sisällön määrittely;
- 2) valvontakohteiden tarkastustiheys;
- 3) kunnan toimesta tapahtuva näytteenotto ja tutkiminen;
- 4) valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi; sekä
- 5) laboratoriot, joihin valvonta tukeutuu.

Tupakkalain 25 a §:n nojalla kunnan on perittävä elinkeinonharjoittajalta hyväksymänsä taksan mukainen maksu 14 a §:n 3 momentissa tarkoitettuun kunnan valvontasuunnitelmaan sisältyvistä tarkastuksista ja näytteenotosta. Lisäksi kunnan on perittävä toiminnanharjoittajalta maksu 14 a §:n 3 momentissa tarkoitettuun kunnan valvontasuunnitelmaan sisältyvän tarkastuksen perusteella annettujen määräysten valvonnasta silloin, kun määräysten antaminen perustuu tämän lain säännösten noudattamatta jättämiseen. Kunnan tulee määrätä suoritteistaan perimänsä maksut siten, että ne vastaavat suuruudeltaan enintään suoritteiden tuottamisesta aiheutuvia kustannuksia.

3. Siirtymäaikaa koskeva päätös tehdään aina elinkeinonharjoittajan aloitteesta

Ne elinkeinonharjoittajat, jotka ovat ennen 1.6.2007 tehneet käytössä olevassa ravintolassaan sellaisia merkittäviä kustannuksia aiheuttavia, voimassa olevassa tupakkalaissa (487/1999) edellytettyjä rakenteellisia ja ilmanvaihtoa koskevia muutoksia siten, että savua ei kulkeudu tupakoitsijoille varatulta savulliselta tarjoilualueelta muualle savuttomaan tarjoilutilaan, voivat hakea kunnalta erillistä kahden vuoden siirtymäaikaa.

Kunnan viranomaisen harkinta siirtymäajan myöntämisessä perustuu ensisijaisesti elinkeinonharjoittajan hakemukseen, jonka liitteenä on elinkeinonharjoittajan hankkima ja kustantama asiantuntijalausunto (hakemuslomakemalli ohjeineen liitteinä 1-2). Elinkeinonharjoittajan tulee toimittaa hakemus asiantuntijalausuntoineen ja liitteineen kunnan tupakkalain valvonnasta vastaavalle viranomaiselle. Kunnalla ei ole velvollisuutta oma-aloitteisesti suorittaa siirtymäaikaan oikeuttavia hyväksymisiä.

Kuntien valvontaresurssien tarkoituksenmukaisen käytön ja päätöksenteon sujuvuuden ja nopeuttamisen kannalta on suotavaa, että voimaantulosäännöksen mahdollistama viranomaistarkastus ravintolatilassa on toissijainen vaihtoehto selvittää ravintolan savuttomuus. Kunnan viranomaisen tarkastuskäynti ravintolassa silloin, kun siirtymäaikaa haetaan asiantuntijalausunnon perusteella, perustuu valvontaviranomaisen omaan harkintaan, ja siihen tulee turvautua vain tilanteissa, joissa on perusteltua syytä epäillä asiantuntijalausunnon paikkansapitävyyttä.

Näistä syistä siirtymäaikaa koskeva päätös tehdään ensisijaisesti elinkeinonharjoittajan hankkiman asiantuntijalausunnon perusteella.

Jos elinkeinonharjoittaja ei ole liittännyt siirtymäaikaa koskevaan hakemuksensa asiantuntijalausuntoa tai jos hakemus jätetään kunnan valvontaviranomaiselle niin myöhään ennen uuden lainmuutoksen voimaantuloa, ettei asiaa ehditä kunnassa käsitellä 31.5.2007 mennessä, ravintola noudattaa uutta lakia (tupakoinnin täyskielto) siihen saakka, kunnes siirtymäaikaa koskeva päätös on kunnassa tehty. Koska päätöksellä on huomattava merkitys sille, kuinka elinkeinonharjoittajan tulee varautua lain voimaantuloon, olisi tärkeää, että kunnan valvontaviranomainen voisi pyydettyä antaa arvion hakemuksen käsittelyajasta.

Koska kunnalle saattaa tulla käsiteltäväksi useita siirtymäaikaa koskevia hakemuksia, asiantuntijalausunnon puuttuminen elinkeinonharjoittajan hakemuksesta saattaa viivästyttää oleellisesti asian käsittelyä kunnassa.

4. Siirtymäajan myöntämisperusteet

Siirtymäaikaa koskeva voimaantulosäännös edellyttää, että elinkeinonharjoittaja on ennen lainmuutoksen voimaantuloa, eli ennen 1.6.2007, toteuttanut käytössä olevassa ravintolassaan tai muussa ravitsemisliikkeessään tämän lain voimaan tullessa voimassa olleessa laissa edellytetyt tupakansavun kulkeutumisen estämiseksi savuttomille alueille tarpeelliset rakenteelliset ja ilmanvaihtoon liittyvät toimenpiteet. Lisäedellytyksenä on, että 14 a §:ssä tarkoitettu kunnan viranomaisen (kunnan monijäseninen toimielin/viranhaltija) suorittamansa tarkastuksen tai elinkeinonharjoittajan hankkiman asiantuntijalausunnon perusteella voi todeta, ettei toteutettuihin toimenpiteisiin ole huomauttamista.

Tarpeelliset rakenteelliset ja ilmanvaihtoon liittyvät toimenpiteet tarkoittavat määrällisesti ja laadullisesti sellaisia toimenpiteitä, joilla tupakansavu ei pääse kulkeutumaan tupakoiville varatulta alueelta ravintolan savuttomalle alueelle.

Mikäli voimassaolevan lain tarkoittamia toimenpiteitä ei ole toteutettu lainkaan tai ne on toteutettu riittämättömästi niin, että kunnan 14 a §:ssä tarkoitetulla valvontaviranomaisella on huomauttamista toteutettuihin toimenpiteisiin, siirtymäaikaa ei voida myöntää. Valvontaviranomaisella on huomauttamista erityisesti silloin, kun tupakansavu pääsee kulkeutumaan tupakoitsijoille varatulta tarjoilualueelta muualle savuttomaan ravintolaan. Tupakansavun kulkeutumisesta sille alueelle, jolla tupakointi on kielletty, ei voida pitää hyväksyttävänä voimassa olevan tupakkalain (487/1999) 13 §:n 2 momentin nojalla. Tällaisessa ravintolassa on noudatettava uutta tupakkalakia 1.6.2007 alkaen (tupakoinnin täysikielto/uuden lain mukainen tupakointitila).

Jos siirtymäaika myönnetään, tupakoinnin täysikielto tai erillinen tupakointitila on mahdollista toteuttaa kahden vuoden viiveellä eli 1.6.2009 mennessä.

4.1. Siirtymäaika ei koske ravintoloita, joiden tarjoilutila on alle 50 m²

Voimaantulosäännöksen mukaan savuttomuutta koskevien ratkaisujen on oltava tupakkalaissa edellytetyjä toimenpiteitä. Toimenpiteitä on edellytetty vain niissä ravintoloissa, joilla on yli 50 m² suurempi tarjoilutila.

Niiltä ravintoloilta, joiden tarjoilutila on alle 50 m², ei ole tupakkalain nojalla edellytetty savuttomuutta koskevia rakenteellisia ja ilmanvaihtoon liittyviä toimenpiteitä. Näissä ravintoloissa toimenpiteet savuttomien alueiden järjestämiseksi ovat perustuneet vapaaehtoisuuteen. Tämän takia siirtymäaika ei koske lainkaan niitä ravintoloita ja ravitsemisliikkeitä, joiden tarjoilutila on alle 50 m².

Näin ollen tupakointi on kielletty 1.6.2007 alkaen kaikissa ravintoloissa, joiden tarjoilutila on alle 50 m², ellei ravintolaan ole varattu erillistä uuden lain mukaista tupakointitilaa.

5. Asiantuntijalausunnon sisältö

Asiantuntijana voidaan pitää ulkopuolista toiminnanharjoittajaa tai henkilöä, jolla on riittävä alan asiantuntemus. Asiantuntemus voi perustua tekniseen alan koulutukseen (esimerkiksi LVI-tekniikko tai –insinööri) tai työkokemuk-

seen. Asiantuntijaa koskevia edellytyksiä ei ole laissa säädetty, joten asiantuntimukselle ei voida asettaa erityisiä vaatimuksia.

Asiantuntijalausunnon tarkistaminen tapahtuu siten, että kunnan viranomaisen tarkistaa, että asiantuntijalausunnossa on otettu huomioon samat seikat, joiden perusteella kunnan viranomaisen itse toteaisi tarkastuksessa tilojen lainmukaisuuden.

Voimassa olevassa tupakkalaissa ei ole erityisiä säännöksiä tilojen teknisistä, rakenteellisista ja ilmanvaihtoa koskevista edellytyksistä. Tupakkalaki asettaa edellytykset savullisten tilojen pinta-alalle, opasteiden sijoitukselle ja sille, ettei tupakansavu saa levitä savullisista tiloista niihin tiloihin, joissa tupakointi on kielletty.

Voimaantulosäännöksessä tarkoitetut, voimassa olevassa tupakkalaissa edellytetyt tupakansavun kulkeutumisen estämiseksi savuttomille alueille tarpeelliset rakenteelliset ja ilmanvaihtoon liittyvät toimenpiteet tarkoittavat määrällisesti ja laadullisesti sellaisia toimenpiteitä, joilla tupakansavu ei pääse kulkeutumaan tupakoiville varatulta alueelta ravintolan savuttomalle alueelle.

Lisäksi Suomen rakentamismääräyskokoelman D2 säännökset asettavat vaatimuksia ravintoloiden ilmanvaihdolle.

Näistä syistä asiantuntijalausunnosta tulee ilmetä ainakin seuraavat seikat:

- 1. Selvitys tehdyistä rakenteellisista ja ilmanvaihtoa koskevista toimenpiteistä (esimerkiksi rakennuslupa- ja valvonta-asiakirjat).**
- 2. Rakenteelliset ja ilmanvaihtoa koskevat muutokset on toteutettu hyväksyttävästi ennen 1.6.2007.**
- 3. Savuttomissa sisätiloissa ei tupakoida.**
- 4. Baaritiskit ja pelitilat täyttävät voimassaolevan tupakkalain (487/1999) 12 §:n 6-kohdan vaatimukset.**
- 5. Sisätiloissa on tupakkalain edellyttämät tupakointikiellon ja tupakointiin tarkoitetun tilan osoittavat opasteet.**
- 6. Tarjoilutilan (alue joka on varattu tarjolla olevan ruoan tai juoman nauttimiseen) pinta-ala on yli 50 m² ja tarjoilutilasta enintään 50 % on varattu tupakoiville sekä piirustus siitä, mitkä ravintolan tilat ovat savuttomia ja mitkä savullisia.**
- 7. Savuttomuustutkimus (ks. kohta 5.1.), jolla osoitetaan että tupakansavu ei kulkeudu ravitsemisliikkeen tupakoiville varatulta alueelta sille alueelle, jossa tupakointi on kielletty.**
- 8. Asiantuntijan laatima ja kiinteistön omistajan allekirjoittama ilmanvaihtoselvitys, josta ilmenevät tilojen ilmanvaihtopiirustukset ja kuvaus ilmanvaihdon toiminnasta savuttomuustutkimuksen aikana.**

Kunnan viranomaisella on tupakkalain 30 a §:n nojalla oikeus saada rakennusvalvontaviranomaiselta virka-apua asiantuntijalausunnon teknisen aineiston arvioinnissa.

5.1. Savuttomuustutkimus ja ohjearvo

Ravintolan savuttomien alueiden savuttomuus on osoitettavissa ilman nikotiinipitoisuuden mittauksella, jossa tulee käyttää sinetöityä passiivikeräintä (3M[®] 3500). Passiivikeräimen käyttöohje on saatavilla esimerkiksi Työterveyslaitoksen internetsivuilla osoitteessa <http://www.ttl.fi/Internet/Suomi/Palvelut/Lisatietoa+palveluista/Tyoterveyslaitoksen+laboratoriot/etenyylipyridiini.htm>). Sinetöinti on välttämätöntä, jotta passiivikeräin pysyisi keräyksen aikana paikallaan keräyspisteessä.

Passiivikeräimet asentaa, sijoittaa ja sinetöi asiantuntija tarkoituksenmukaisesti katsomiinsa paikkoihin ravitsemisliikkeen savuttomassa tarjoilutilassa siten, että näytteitä kerätään ravitsemisliikkeen yhden normaaliviikon aukiolopäivien ajan. Keräyspisteiksi valitaan pisteet, jotka mahdollisimman hyvin kuvaavat koko savutonta aluetta.

Keräyspisteitä tulee olla riittävässä suhteessa savuttoman tarjoilutilan kokoon. Keräysajan tulee edustaa ravitsemisliikkeen toimintaa normaalikuormituksella, eikä ravintolassa saa olla keräysaikana tavanomaisesta poikkeavia tupakointia rajoittavia määräyksiä. Mikäli keräin on asetettavissa riittävän edustavasti kuvaamaan savuttoman alueen keskimääräistä sisäilman laatua, voidaan mittaus suorittaa yhdessä keräyspisteessä. Jos ravitsemisliikkeessä on kuitenkin baaritiski tai pelitila savullisella alueella tai baaritiskillä/pelitilassa sallitaan tupakointi, baaritiskin/pelitilan tulee olla yhtenä mittauskohteena siten, että keräin mahdollisimman hyvin kuvaa baaritiskillä/pelitilassa työskentelevän henkilön hengittämän ilman laatua. Passiivikeräintä ei saa asettaa esimerkiksi suoraan tuloilmaventtiin alle tai ikkunalaudalle.

Passiivikeräimen laboratorioanalyysin näytteen sisältämän tupakansavun merkkiaineen (3-etenyylipyridiini) pitoisuudesta voi tehdä esimerkiksi Työterveyslaitos. Analyysin voi suorittaa myös muu taho kuin Työterveyslaitos.

Tupakansavun leviämisen raja-arvona voidaan **siirtymäajan myöntämistä harkittaessa** käyttää tasoa 0,25 mikrogrammaa/kuutiometri etenyylipyridiinille, joka vastaa 1 mikrogrammaa/kuutiometri nikotiinipitoisuutta ilmassa. Sanottu raja-arvosuositus on määritetty ottaen huomioon uuden tupakkalain (700/2006) voimaantulosäännöksen tarkoituksen toteutuminen sekä sosiaali- ja terveysministeriön näkemys asiassa.

Mikäli todetaan, että 3-etenyylipyridiinin (tai nikotiinin) pitoisuus ylittää raja-arvon savuttomalla alueella, jossa tupakointi kielletty, se on osoitus siitä, että tupakansavu kulkeutuu tupakoitsijoille varatulta alueelta muualle ravintolan savuttomiin tiloihin. Koska sitovaa raja-arvoa tupakansavulle tai sen merkkiaineille ei ole määritelty lainsäädännössä, ei analyysistä saatu tulos voi olla ainoa kriteeri, johon siirtymäajan harkinta perustuu. Tulos on tärkeä indikaattori kuvaamaan sitä, kuinka savuttomuuden vaatimukset savuttomassa tilassa on saavutettu, mutta viranomaisen tulee arvioinnissaan nojautua myös muihin asiantuntijalausunnossa esitettyihin tietoihin, erityisesti selvityksiin rakenteellisista ja ilmanvaihtoa koskevista toimenpiteistä sekä savuttomien tilojen tarkoituksenmukaisesta sijoittamisesta ilmanvaihtoselvityksen pohjalta. Mikäli mittaus on suoritettu vain yhtä passiivikeräintä käyttäen, on tärkeää arvioida myös se, kuvaako keräyspaikan sijainti riittävän edustavasti keskimääräistä ilman-

laatua koko savuttomalla alueella. Tarvittaessa suoritetaan viranomaisen harkinnan mukaan myös tarkastuskäynti ravintolassa (kohta 6). Lisäksi on otettava huomioon käytettävissä olevat valvontatiedot tupakointikieltojen noudattamisesta ravitsemisliikkeessä. Siirtymäajan saamiselle ei ole tupakkalain kannalta edellytyksiä, jos ravintolassa ei ole noudatettu voimassaolevan lain mukaisia tupakointikieltoja.

Tupakansavun kulkeutuminen savuttomalle alueelle ei ole hyväksyttävää voimassa olevan tupakkalain (487/1999) 13 §:n 2 momentin nojalla.

6. Kunnan valvontaviranomaisen suorittama tarkastuskäynti

6.1. Tarkastuskäynnin sisältö

Siirtymäaikaa koskeva hakemus tulee vireille aina elinkeinonharjoittajan aloitteesta. Elinkeinonharjoittajan tulee toimittaa hakemus asiantuntijalausuntoineen kunnan valvontaviranomaiselle.

Kuntien valvontaresurssien tarkoituksenmukaisen käytön ja päätöksenteon sujuvuuden kannalta on tärkeää, että voimaantulosäännöksen mahdollistama kunnan valvontaviranomaisen tarkastuskäynti ravintolatilassa on toissijainen vaihtoehto selvittää ravintolan savuttomuus, ja se perustuu valvontaviranomaisen omaan harkintaan. Tarkastuskäyntiin tulee turvautua vain tilanteissa, joissa on perusteltua syytä epäillä asiantuntijalausunnon paikkansapitävyyttä.

Tarkastuskäynnillä tarkastetaan ainakin seuraavat asiat:

1. **Sisätiloissa on tupakkalain edellyttämät tupakointikiellon ja tupakointiin tarkoitettun tilan osoittavat opasteet, ja ne ovat riittävän näkyvästi esillä.**
2. **Tarjoilutilan (alue joka on varattu tarjolla olevan ruoan tai juoman nauttimiseen) pinta-ala on yli 50 m² ja tarjoilutilasta enintään 50 % on varattu tupakoitsijoille.**
3. **Savuttomissa sisätiloissa ei tupakoida tarkastushetkellä.**
4. **Baaritiskit ja pelitilat täyttävät voimassaolevan tupakkalain (487/1999) 12 §:n 6-kohdan vaatimukset.**
5. **Savuttomissa sisätiloissa ei ole merkkejä tupakoinnista (tuhkakupit ym) tarkastushetkellä.**
6. **Savuttomissa sisätiloissa ei havaita tupakanhajua- tai savua.**
7. **Jos tupakoiville varatulla alueella on tarkastushetkellä tupakoivia asiakkaita, tupakansavu ei pääse kulkeutumaan sille alueella, jossa tupakointi on kielletty.**

Savuttomuusarvio ravintolatilán viranomaistarkastuksessa perustuu ensisijaisesti aistihavaintoihin. Kunnan viranomaisella on lisäksi tupakkalain 28 §:n 1 momentin nojalla oikeus saada korvaukset käyttöönsä tarvittavat tiedot, selvitykset ja muu aineisto. Kunnan viranomaisella on tupakkalain 30 a §:n nojal-

la myös oikeus saada muilta viranomaisilta virka-apua tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten noudattamisen valvomiseksi ja päätösten täytäntöönpanemiseksi.

6.2. Aistinvarainen havainnointi

Tarkastuskäynnillä voidaan käyttää ensisijaisesti aistihavaintoihin perustuvaa arviointia. Savua on ilmassa, jos savua on nähtävissä, haistettavissa tai tunnettavissa. Savun voi aistinvaraisesti todeta, jos sitä esiintyy, paitsi jos tarkastusta suorittavalla henkilöllä on esimerkiksi jokin hajuaistin toimintaan vaikuttava sairaus tai haitta (esimerkiksi oma tupakointi), joka estää aistinvaraisen arvioinnin hajuaistin perusteella.

Aistinvarainen havainnointi riittää siten yleensä savuttomuuden arvioinnin perusteeksi viranomaistarkastuksessa.

Savuttomuustarkastusta koskeva käynti voidaan ensisijaisesti tehdä päivällä normaalina virka-aikana, ellei kysymyksessä ole ilta/yöravintola. Mikäli savua havaitaan ravintolan kuormituksen ollessa alimmillaan ns. huipputuntien ulkopuolisena aikana, tämä tarkastuskäynti riittää. Näissä tapauksissa siirtymäaikaa ei voida myöntää.

Jos savua ei havaita sen vuoksi, että ravintolassa ei käynnin aikana tupakoida, tai siellä on vain muutama tupakoiva asiakas, asia varmistetaan vielä uudella käynnillä ravintolan huipputuntien aikana. Mikäli savua silloin havaitaan aistinvaraisten havaintojen perusteella, tämä tarkastuskäynti riittää eikä siirtymäaikaa myönnetä.

Aistinvarainen havainnointi ei ole mahdollinen 1.6.2007 jälkeen, koska tuosta ajankohdasta lähtien tupakointi on kielletty kokonaan ravintoloissa.

6.3. Merkkisavututkimus

Jos aistinvaraista havainnointia ei voida käyttää esimerkiksi sen takia, että tarkastusta suorittavalla henkilöllä on jokin hajuaistin toimintaan vaikuttava sairaus tai haitta (esimerkiksi oma tupakointi), joka estää aistinvaraisen arvioinnin hajuaistin perusteella, tupakansavun kulkeutumista voidaan selvittää ensisijaisesti merkkisavututkimuksella.

Merkkisavututkimusta käytetään myös silloin, kun asiantuntijalausannon paikansapitävyyttä koskeva tarkastus suoritetaan vasta 1.6.2007 jälkeen. Aistinvarainen arviointi ei ole enää mahdollinen, koska tupakointi on tuosta ajankohdasta lähtien kielletty kokonaan ravintoloissa.

Merkkisavututkimus suoritetaan polttamalla savupatruuna tupakansavun oletuksessa lähtöpaikassa ja tunnistamalla savun haju tai väri savuttomalla alueella.

Merkkisavututkimus voidaan ensisijaisesti tehdä päivällä normaalina virka-aikana. Mikäli savua havaitaan merkkisavututkimuksessa aistinvaraisesti (haju tai väri), tämä tarkastuskäynti riittää eikä siirtymäaikaa myönnetä.

6.4. Savuttomuustutkimus aktiivikeräyksenä

Jos aistinvaraista havainnointia ei voida käyttää sen takia, että tarkastusta suorittavalla henkilöllä on jokin sairaus tai haitta, joka estää aistinvaraisen arvioinnin, tupakansavun kulkeutumista voidaan selvittää merkkisavututkimuksen lisäksi myös ilman tupakansavupitoisuuden mittauksella. Edellä mainituissa tilanteissa ja valvontaviranomaisen omaan harkintaan perustuen mahdollisissa epäselvissä ja riitatilanteissa voidaan ottaa kertaluontoinen lyhyt ilmanäyte esimerkiksi baaritiskiltä imemällä pumpulla ilmaa näytekeräimen läpi. Ilman savupitoisuuden mittaaminen aktiivikeräyksenä vaatii perehtymistä näytteenottoon sekä näytteenottolaitteiston ja keräimen hankkimista tarkastusta varten etukäteen esimerkiksi Työterveyslaitokselta. Tarkastukseen mahdollisesti sisältyvästä näytteenotosta aktiivikeräimellä noudatetaan Työterveyslaitoksen ohjeita.

Aktiivikeräysmenetelmän käyttöön turvaudutaan vain poikkeustilanteissa, joissa aistinvaraista arviointia tai merkkisavututkimusta ei voida käyttää tai viranomaisen oman harkinnan mukaan epäselvissä ja riitatilanteissa.

Aktiivikeräys ei ole mahdollinen 1.6.2007 jälkeen, koska tuosta ajankohdasta lähtien tupakointi on kielletty kokonaan ravintoloissa.

6.5. Menettelytapa tarkastuskäynnillä

Tarkastuskäynnillä on noudatettava tupakkalain säännösten lisäksi hallintolain (434/2003) 39 §:n menettelytapasäännöksiä.

Tarkastuksen tarkoituksen toteutumisen varmistamiseksi siirtymäaikaa koskeva tarkastus on syytä tehdä siitä asianosaiselle ennalta ilmoittamatta.

Asianosaisella on oikeus olla läsnä tarkastuksessa. Asianosaisena voidaan pitää esimerkiksi tarkastuskohteen omistajaa, tarkastuskohteessa toimintaa harjoittavaa elinkeinonharjoittajaa, tai tarkastuskohteen henkilökuntaa.

Tarkastuksesta tehdään aina tarkastuskertomus, joka toimitetaan tiedoksi kaikille asianosaisille. Käytännössä se laaditaan kahtena kappaleena, joista toinen lähetetään tarkastajan allekirjoittamana tarkastuskohteeseen. Tarkastuskertomus voidaan tarvittaessa lähettää tiedoksi myös muille viranomaisille, kuten työsuojeluviranomaiselle tai rakennusvalvontaviranomaiselle.

7. Maksullisuus

Tupakkalain nojalla tehtävistä tarkastuksista ja niiden kustannuksista voidaan periä maksu tupakkalain 25 a §:n nojalla, jos kunta on laatinut tupakkalain 14 a §:n 3 momentissa tarkoitetun säännöllistä valvontaa koskevan tupakkalain **valvontasuunnitelman vuodelle 2007** ja tupakkalain mukaiset tarkastukset ja mahdollinen näytteenotto sisältyvät valvontasuunnitelmaan.

Elinkeinonharjoittajan aloitteesta tapahtuvat siirtymäaikaa koskevat tarkastukset eivät ole säännöllistä valvontaa, koska niitä ei voi ennalta suunnitella. Siirtymäaikaa koskevista tarkastuksista ei siten voida periä maksua tupakkalain 25 a §:n nojalla. Tupakkalain valvonnan suunnittelussa on kuitenkin varaudut-

tava myös elinkeinonharjoittajan aloitteesta suoritettaviin siirtymäaikaa koskeviin tarkastuksiin.

Siirtymäajan saaneen ravitsemisliikkeen seurantatarkastukset ovat säännöllistä valvontaa, joiden tarkastuksista ja niihin mahdollisesti liittyvistä kustannuksista, kuten näytteenotosta ja näytteen tutkimisesta, voidaan periä maksu tupakkalain 25 a §:n nojalla.

Maksun perusteista ja taksasta päättää kunta. Kunnan tulee päättää maksusta kuitenkin siten, että maksun suuruus vastaa enintään toimenpiteestä aiheutuvia kustannuksia. Kunnan tulisi ryhtyä valvontasuunnitelman ja taksan valmisteluun, jotta se voisi periä siirtymäajan saaneiden ravintoloiden säännölliseen valvontaan liittyvistä seurantatarkastuksista maksuja.

8. Päätöksenteko ja muutoksenhaku

Siirtymäaikaa koskeva päätöksen tekee tupakkalain 14 a §:n 1 momentissa tarkoitettu kunnan viranomainen.

Mikäli kunnan valvontaviranomainen asiantuntijalausunnon tai tekemänsä tarkastuksen perusteella toteaa, että toteutettuihin toimenpiteisiin ei ole huomauttamista, edellytykset siirtymäajan saamiselle täyttyvät. Siirtymäaikaa myönnetään 2 vuotta lain voimaantulosta: 1.6.2007-31.5.2009.

Jos elinkeinonharjoittaja ei täytä siirtymäajan saamisen edellytyksiä, siirtymäaikaa ei voida myöntää.

Päätös muutoksenhakuohjeineen annetaan erikseen kirjeellä tiedoksi elinkeinonharjoittajalle. Siirtymäajan myöntämistä koskeva päätös on syytä antaa tiedoksi myös työsuojeluviranomaiselle, rakennusvalvontaviranomaiselle, poliisille ja alkoholilain (1143/1994) 21 §:ssä tarkoitetulle anniskelulupaviranomaiselle.

Koska tupakkalaissa ei ole säädetty muutoksenhausta kunnan valvontaviranomaisen päätöksestä, sovellettavaksi tulee kuntalain (365/1995) mukainen muutoksenhaku eli oikaisuvaatimus ja kunnallisvalitus. Päätös voidaan panna täytäntöön ennen kuin se on saanut lainvoiman. Täytäntöönpanoon ei saa ryhtyä, jos oikaisuvaatimus tai valitus käy täytäntöönpanon johdosta hyödyttömäksi taikka jos oikaisuvaatimuksen käsittelevä toimielin tai valitusviranomaisen kieltää täytäntöönpanon.

Oikaisuvaatimuksen saa tehdä asianosainen eli se, johon päätös on kohdistettu tai jonka oikeuteen, velvollisuuteen tai etuun päätös välittömästi vaikuttaa ja kunnan jäsen. Lautakunnan oikaisuvaatimuksen johdosta antamaan päätökseen haetaan muutosta kunnallisvalituksella hallinto-oikeudelta.

Oikaisuvaatimuksen johdosta annettuun päätökseen saa hakea muutosta vain se, joka on tehnyt oikaisuvaatimuksen. Jos päätös on oikaisuvaatimuksen johdosta muuttunut, saavat päätökseen hakea muutosta kunnallisvalituksin myös muut asianosaiset ja kunnan jäsenet. Valituksen saa tehdä sillä perusteella, että päätös on syntynyt virheellisessä järjestyksessä, päätöksen tehnyt viranomainen on ylittänyt toimivaltansa tai päätös on muuten lainvastainen.

9. Seuraamukset

Jos elinkeinonharjoittaja on saanut siirtymäajan, mutta tilat eivät myöhemmin enää täytä vanhan lain edellytyksiä, valvontamenettely ja seuraamukset eivät sinänsä poikkea aikaisemmasta ravintolatupakoinnin valvontaa koskevasta menettelystä.

Jos tarkastuksessa havaitaan tupakkalain säännösten vastaista toimintaa, kunnan tulee lisäksi tupakkalain 17 §:n 2 momentin nojalla kieltää säännösten vastainen toiminta sekä asettaa määräaika, jonka kuluessa tällainen toiminta on lopetettava. Kunta voi tupakkalain 20 §:n 2 momentin nojalla lisäksi tehostaa tupakkalain säännösten perusteella antamaansa kieltoa tai määräystä uhkasakolla tai uhalla, että asetetun määräajan jälkeen tekemättä jätetty toimenpiteet tehdään laiminlyöjän kustannuksella.

Jos siirtymäaikaa koskeva päätös on perustunut esimerkiksi selvästi virheelliseen tai puutteelliseen selvitykseen, noudatetaan hallintolain (434/2003) 50 §:n säännöksiä. Sen mukaan viranomaisella voi poistaa virheellisen päätöksen ja ratkaista asian uudelleen. Tällainen tilanne voi syntyä esimerkiksi silloin, kun asiantuntijalausunnossa on esitetty virheellistä selvitystä.

Uudessa tupakkalaissa (700/2006) tupakointirikkomuksesta annettavaan sakkorangaistukseen voidaan tuomita myös se, joka jatkaa tupakointia ravintolassa tai muussa ravitsemisliikkeessä paitsi elinkeinonharjoittajan tai tämän edustajan, myös valvontaviranomaisen huomautuksesta piittaamatta. Huomautuksen antajatahoksi on lisätty valvontaviranomainen, jotta myös asianomainen elinkeinonharjoittaja tai hänen edustajansa, joka itse tupakoi, tulisi säännöksen soveltamisalan piiriin.

Syytteen nosto-oikeuden rajoitukset tupakointirikkomuksen osalta on poistettu 1.6.2007 alkaen. Voimassa olevan säännöksen mukaan virallinen syyttäjä saa nostaa syytteen tupakointirikkomuksesta vain yleisen kulkuneuvon, asianomaisen sisätilan ja ulkoalueen haltijan, yleisen tilaisuuden järjestäjän tai näiden edustajan tai poliisin ilmoituksesta. Lakimuutoksen voimaantulon jälkeen ilmoituksen voi tehdä kuka tahansa.

Uudessa tupakkalaissa rikosnimikettä on muutettu siten, että voimassa olevan lain (487/1999) tupakkalain suojaamistoimenpiteiden laiminlyönnin sijasta rangaistaan tupakkalain suojaamistoimenpiteiden rikkomisesta. Tupakkalain 33 §:n mukaan elinkeinonharjoittaja tai hänen edustajansa on tuomittava tupakkalain suojaamistoimenpiteiden rikkomisesta sakkoon, jos hän tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta sallii tupakoinnin ravitsemisliikkeen sisätilassa alueella, jossa se on kiellettyä tai laiminlyö kunnan valvontaviranomaisen yksittäisessä tapauksessa antaman kiellon tai määräyksen edellyttämät toimenpiteet tupakansavun kulkeutumisen estämiseksi sisätiloihin, joissa tupakointi on kielletty. Säännöksen soveltamisen edellytyksenä on, ettei tekoa voida pitää vähäisenä. Hallituksen esityksen (HE 226/2005) mukaan tekoa voitaisiin pitää vähäisenä esimerkiksi silloin, kun kyseessä on tilapäinen tekninen häiriö ilmanvaihdossa. Tekoa ei kuitenkaan voida pitää vähäisenä esimerkiksi silloin, kun häiriötä tai vikaa ei korjata, vaikka valvontaviranomainen olisi antanut määräykset toimenpiteistä, jotka olisi tehtävä tupakansavun kulkeutumisen estämiseksi. Teko on rangaistava tupakkalain mukaan, jos teosta ei muualla laissa ole säädetty ankarampaa rangaistusta, esimerkiksi jos kysymyksessä on rikoslain (578/1995) 47 luvun 1 §:ssä säädetty työturvallisuusrikos.

Syytteen nosto-oikeuden rajoitukset myös tupakkalain suojaamistoimenpiteiden rikkomisen osalta on poistettu 1.6.2007 alkaen. Voimassa olevan tupak-

kalain (487/1999) säännöksen mukaan virallinen syyttäjä saa nostaa syytteen tupakkalain suojaamistoimenpiteiden rikkomisesta vain kunnan ilmoituksesta. Lakimuutoksen voimaantulon jälkeen ilmoituksen voi tehdä kuka tahansa.

Jos tupakkalain vastaisessa tilanteessa on kysymyksessä rakennuksen kunnossapidon laiminlyönti maankäyttö- ja rakennuslain 166 §:n perusteella tai rakennuksen tai sen osan rakennusluvan vastainen käyttö, on kunnan rakennusvalvontaviranomaisella toimivalta puuttua asiaan.

Liitteet

1. Siirtymäaika koskeva hakemuslomakemalli
2. Savuttomuustutkimusta koskeva ohje elinkeinonharjoittajalle

Hakemukseen on liitettävä asiantuntijalausunto, jonka tulee sisältää seuraavat selvitykset/asiakirjat:

1. Selvitys tehdyistä rakenteellisista ja ilmanvaihtoa koskevista toimenpiteistä (esimerkiksi rakennuslupa- ja valvonta-asiakirjat).
2. Rakenteelliset ja ilmanvaihtoa koskevat muutokset on toteutettu hyväksyttävästi ennen 1.6.2007.
3. Savuttomissa sisätiloissa ei tupakoida.
4. Baaritiskit ja pelitilat täyttävät voimassaolevan tupakkalain (487/1999) 12 §:n 6-kohdan vaatimukset.
5. Sisätiloissa on tupakkalain edellyttämät tupakointikiellon ja tupakointiin tarkoitetun tilan osoittavat opasteet.
6. Tarjoilutilan (alue joka on varattu tarjolla olevan ruoan tai juoman nauttimiseen) pinta-ala on yli 50 m² ja tarjoilutilasta enintään 50 % on varattu tupakoiville sekä piirustus siitä, mitkä ravintolan tilat ovat savuttomia ja mitkä savullisia.
7. Savuttomuustutkimus (ohje liitteenä), jolla osoitetaan että tupakansavu ei kulkeudu ravitsemisliikkeen tupakoiville varatulta alueelta sille alueelle, jossa tupakointi on kielletty.
8. Asiantuntijan laatima ja kiinteistön omistajan allekirjoittama ilmanvaihtoselvitys, josta ilmenevät tilojen ilmanvaihtopiirustukset ja kuvaus ilmanvaihdon toiminnasta savuttomuustutkimuksen aikana.

Hakemus toimitetaan X:n kaupungin/kunnan tupakkalain valvonnasta vastaavalle viranomaiselle, yhteystiedot:

Mikäli hakemukseen ei ole liitetty asiantuntijalausuntoa tai hakemus jätetään niin myöhään, että asiaa ei ehditä käsitellä 31.5.2007 mennessä, ravitsemisliike on savuton 1.6.2007 alkaen kunnes päätös siirtymäajasta on tehty. Asiantuntijalausunnon puuttuminen hakemuksesta saattaa viivästyttää päätöstä oleellisesti.

Liite 2

Savuttomuustutkimuksessa on noudatettava seuraavia STTV:n ohjeita:

Näytteenottoalaite

Savuttomuus osoitetaan käyttämällä **sinetöityä passiivikeräintä (3M[®] 3500)**, jonka käyttöohje on saatavilla esimerkiksi Työterveyslaitoksen internetsivuilla osoitteessa <http://www.ttl.fi/Internet/Suomi/Palvelut/Lisatietoa+palveluista/Tyoterveyslaitoksen+laboratoriot/etenyyliipyridiini.htm>). Sinetöinti on välttämätöntä, jotta passiivikeräin pysyisi keräyksen aikana paikallaan keräyspisteessä.

Passivikeräinten sijoittaminen

Passiivikeräimet asentaa, sijoittaa ja sinetöi asiantuntija tarkoituksenmukaiseksi katsomiinsa paikkoihin ravitsemisliikkeen savuttomassa tarjoilutilassa siten, että näytteitä kerätään ravitsemisliikkeen yhden normaaliviikon aukiolopäivien ajan.

Keräyspisteiksi valitaan pisteet, jotka mahdollisimman hyvin kuvaavat koko savutonta aluetta.

Keräyspisteitä tulee olla riittävässä suhteessa savuttoman tarjoilutilan kokoon.

Mikäli keon asetettavissa riittävän edustavasti kuvaamaan savuttoman alueen keskimääräistä sisäilman laatua, voidaan mittaus suorittaa yhdessä keräyspisteessä. Jos ravitsemisliikkeessä on kuitenkin baaritiski tai pelitila savullisella alueella tai baaritiskillä/pelitilassa sallitaan tupakointi, baaritiskin/pelitilan tulee olla yhtenä mittauskohteena siten, että keräin mahdollisimman hyvin kuvaa baaritiskillä/pelitilassa työskentelevän henkilön hengittämän ilman laatua.

Passiivikeräintä ei saa asettaa esimerkiksi suoraan tuloilmaventtiin alle tai ikkunalaudalle.

Mittausajankohta

Mittausajankohdan tulee edustaa ravitsemisliikkeen toimintaa normaalikuormituksella, eikä ravintolassa saa olla keräysaikana tavanomaisesta poikkeavia tupakointia rajoittavia määräyksiä.

Analyysi

Passiivikeräimen laboratorioanalyysin näytteen sisältämän tupakansavun merkkiaineen (3-etenyyliipyridiini) pitoisuudesta voi tehdä esimerkiksi Työterveyslaitos. Analyysin voi suorittaa myös muu taho kuin Työterveyslaitos.

Raja-arvo

Tupakansavun leviämisen raja-arvona voidaan siirtymäajan myöntämistä harkittaessa käyttää tasoa 1,0 mikrogrammaa nikotiinia kuutiometrissä ilmaa (1,0 µg/m³), joka vastaa 0,25 mikrogrammaa 3-etenyyliipyridiiniä kuutiometrissä ilmaa (0,25 µg/m³).

Tupakansavun kulkeutuminen tupakoiville varatulta alueelta savuttomalle alueelle ei ole hyväksyttävää voimassa olevan tupakkalain (487/1999) 13 §:n 2 momentin nojalla.